

Titel 9 exit!

Ruud Vergoossen

Zoals we allemaal weten vormt Titel 9 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek, 'De jaarrekening en het jaarverslag', de kern van ons jaarrekeningrecht en wordt gezien als de basis voor de algemeen aanvaarde grondslagen voor de financiële verslaggeving in Nederland. Dat is al een aantal decennia zo, zij het dat het nummer van de Titel in die periode een paar keer is gewijzigd (eerst Titel 6, daarna Titel 8 en uiteindelijk Titel 9). De ontwikkelingen in de Europese Unie in ogenschouw nemend, is de vraag gerechtvaardigd: hoe lang zal dat nog zo zijn? Als schot voor de boeg volgt hier alvast mijn antwoord: niet al te lang meer... althans, dat hoop ik!

De Europese Commissie wil dat met ingang van 2005 in beginsel alle beursgenoteerde ondernemingen in de Europese Unie hun geconsolideerde jaarrekening opmaken in overeenstemming met de standaarden en interpretaties van de International Accounting Standards Board (IASB). Dit wordt geregeld door middel van een verordening die directe werking heeft en niet door middel van een Europese richtlijn die in de nationale wetgeving van de lidstaten moet worden geïncorporeerd. Dit betekent dat Titel 9 op niet al te lange termijn geen rol meer zal spelen bij het opmaken van de geconsolideerde jaarrekening door beursgenoteerde ondernemingen.

Ditzelfde geldt voor niet-beursgenoteerde onder-

nemingen en voor het opmaken van de vennootschappelijke jaarrekening indien Nederland gebruikmaakt van de opties die de Europese verordening de lidstaten biedt om de toepassing van de IASB-regelgeving ook in die gevallen te verplichten. Als de Nederlandse politiek daarvoor kiest, heeft dat grote voordelen. Opstellers, 'stakeholders' en accountants in Nederland zullen immers worden geconfronteerd met slechts één set van (internationaal aanvaarde) verslaggevingstandaarden. Dit komt de duidelijkheid ten goede, bevordert de vergelijkbaarheid tussen ondernemingen en voorkomt dat verslaggevingvoorschriften onnodig een extra barrière vormen voor een beursnotering. Uiteraard zullen voor het niet-beursgenoteerde bedrijfsleven in het midden- en kleinbedrijf bepaalde vrijstellingen moeten gelden. Dit zou kunnen naar analogie van de huidige regelingen.

Maar wat ik eigenlijk een belangrijker voordeel vind, is dat Titel 9 feitelijk overbodig wordt wanneer Nederland gebruikmaakt van de hiervoor genoemde opties. Eindelijk zullen we zijn verlost van Titel 9, waarin bepalingen zijn opgenomen die niet meer van deze tijd zijn en soms haaks staan op ontwikkelingen die nationaal en internationaal op verslaggevinggebied hebben plaatsgevonden. Daarbij moet ik overigens direct aantekenen dat de Nederlandse wetgever op een aantal punten geen keus had op grond van beperkingen opgelegd door de Europese richtlijnen waarop Titel 9 is gebaseerd.

Dat geldt niet voor het voorbeeld dat ik wil geven, namelijk het rechtstreeks en in één keer ten laste van het eigen vermogen boeken van bij acquisities betaalde goodwill. Deze optie biedt Titel 9 nog steeds, terwijl internationaal goodwill moet worden geactiveerd al dan niet gevolgd door systematische afschrijvingen over de geschatte economische levensduur. Zelfs de Raad voor de Jaarverslaggeving (RJ) – die er doorgaans voor kiest de opties die de wet biedt, te respecteren – heeft er na lang wikken en wegen voor gekozen deze optie (met ingang van 2001) te schrappen en

Prof. Dr. R.G.A. Vergoossen RA is hoogleraar Bedrijfseconomie en Bedrijfskunde, in het bijzonder Internationale Externe Berichtgeving aan de Universiteit Maastricht en lid van de directie van het Koninklijk Nederlands Instituut van Registeraccountants.

aan te sluiten bij hetgeen internationaal gebruikelijk is. Daarmee heeft de tripartiet samengestelde RJ feitelijk het signaal afgegeven dat het rechtstreeks ten laste van het eigen vermogen boeken van goodwill niet meer in het maatschappelijk verkeer als aanvaardbaar wordt beschouwd.

Toch zijn er ondernemingen, waaronder een aantal multinationale beursgenoteerde ondernemingen, die er – tegen beter weten in – voor hebben gekozen de toepassing van deze optie te handhaven omdat de wet die mogelijkheid nog expliciet biedt. Ik vind dit een kwalijke zaak en het toont aan dat het beter ware geweest om de status van de RJ en zijn regelgeving wettelijk te verankeren. Het is nu eenmaal zo dat de aanpassing van wetgeving doorgaans een langdurig politiek proces is, waardoor niet adequaat kan worden ingespeeld op nieuwe ontwikkelingen. De politiek zou zich om die reden niet bezig moeten willen houden met het opstellen van gedetailleerde verslaggevingregels, maar dat moeten overlaten aan de marktpartijen en materiedeskundigen.

Dit is in feite wat we nu op Europees niveau zien gebeuren. Het is toe te juichen dat Brussel de financiële verslaggeving voortaan – in ieder geval ten aanzien van de geconsolideerde jaarrekening van beursgenoteerde ondernemingen – wenst te regelen door middel van een soort kaderwetgeving waarin geen concrete verslaggevingvoorschriften worden gegeven, maar waarin de IASB wordt aangewezen als het regelgevende orgaan en waarin de kaders worden geschetst waarbinnen de IASB-standaarden en -interpretaties in de Europese Unie van kracht worden. In de uit februari 2001 daterende conceptverordening staat nog dat de Europese Commissie de koppeling met de Europese richtlijnen wenst te behouden, dat wil zeggen dat de IASB-regelgeving alleen maar kan worden toegepast indien en voorzover niet strijdig met de richtlijnen. Gelukkig wijzen de laatste berichten erop – we schrijven nu 10 februari 2002 – dat voortschrijdend inzicht Brussel ertoe heeft gebracht deze eis te laten vallen. In dat geval is het dus niet meer nodig de Europese richtlijnen te amenderen iedere keer als er een botsing is of dreigt met de regelgeving van de IASB. Hierdoor is het mogelijk om snel op nieuwe ontwikkelingen te reageren en in regelgeving vast te leggen. Bovendien wordt vermeden dat wanneer de Europese richtlijnen niet tijdig worden aangepast, ondernemingen niet meer zouden kunnen melden en accountants niet meer zouden kunnen verklaren dat jaarrekeningen in overeenstemming met de IASB-regelgeving zijn opgesteld. Dit zou desastreuze gevolgen hebben voor de wereldwijde harmonisatie van de financiële verslaggeving. Immers, zolang er onzeker-

heid blijft bestaan omtrent een adequate en consistente toepassing van de IASB-regelgeving door Europese ondernemingen, zal de Securities and Exchange Commission (SEC) in de Verenigde Staten die regelgeving niet erkennen.

In mijn ogen zijn er in Nederland – na het definitief worden van de Europese verordening – de navolgende twee scenario's denkbaar, maar in beide gevallen luidt het parool wat mij betreft: Titel 9 exit!

Scenario 1

Nederland maakt gebruik van de hiervoor besproken opties in de Europese verordening, hetgeen betekent dat de IASB-regelgeving in feite gaat gelden voor het gehele Nederlandse bedrijfsleven en voor zowel de geconsolideerde als de vennootschappelijke jaarrekening. Zoals gezegd, moet er wel een vrijstellingsregeling komen voor het niet-beursgenoteerde midden- en kleinbedrijf. De concrete invulling daarvan zou evenwel niet wettelijk moeten worden vastgelegd, maar moeten worden overgelaten aan de RJ. De IASB is overigens van plan een eigen standaard te ontwikkelen voor ondernemingen in het midden- en kleinbedrijf. Het lijkt mij logisch om daar te zijner tijd op aan te sluiten.

Scenario 2

Nederland maakt geen gebruik van de hiervoor besproken opties en de IASB-regelgeving is alleen verplicht bij het opmaken van de geconsolideerde jaarrekening van beursgenoteerde ondernemingen. In dat geval zou de Nederlandse wetgever het opstellen van verslaggevingregels voor niet-beursgenoteerde ondernemingen en voor het opmaken van de vennootschappelijke jaarrekening moeten overlaten aan de RJ. Dit zou kunnen overeenkomstig de wijze waarop Brussel de rol van de IASB inbedt in de verordening. Uiteraard neemt de RJ bij het opstellen van zijn verslaggevingregels voor niet-beursgenoteerde ondernemingen en voor het opmaken van de vennootschappelijke jaarrekening de IASB-regelgeving dan als uitgangspunt.

Ten slotte – om het verhaal te completeren – zou het zo moeten zijn dat in beide scenario's de RJ (en niet de wetgever) regelgeving opstelt en onderhoudt op die gebieden waarop (vooralsnog) IASB-regelgeving ontbreekt, bijvoorbeeld met betrekking tot de vorm en inhoud van het directieverslag.

Hoe het ook zij, Titel 9 heeft in zijn huidige vorm (hopelijk) zijn langste tijd gehad. ■